

Advies

Ontwerp-actieplan duurzaam pesticidengebruik 2018-2022

Brussel, 31 maart 2017 (SALV), 5 april 2017 (Minaraad)

De Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij adviseert de beleidsmakers, in hoofdzaak de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement, over landbouw en visserij in de brede zin van het woord.

De Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen, kortweg de Minaraad, is een adviesorgaan van de Vlaamse Regering. De Raad heeft een algemene bevoegdheid inzake studie, aanbeveling en advies voor alles wat verband houdt met milieu en natuur.

De adviezen, zoals vastgesteld door de belanghebbenden vertegenwoordigd in de adviesraad, passen in een gedragen politieke besluitvorming.

Adviesvraag: Ontwerp-actieplan duurzaam pesticidengebruik 2018-2022

Adviesvrager: Joke Schauvliege - Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw

Ontvangst adviesvraag: 6 maart 2017

Adviestermijn: 30 dagen

Goedkeuring raad: 31 maart 2017

Het advies kwam tot stand in samenwerking met Minaraad die het goedkeurde(n) op 5 april 2017

Adviesnummer: 2017-05

Contactpersoon: Kris Van Nieuwenhove - kvnieuwenhove@serv.be

Contactpersoon: Dirk Uyttendaele - dirk.uyttendaele@minaraad.be

Inhoud

Inhoud	3
Inleiding	4
Krachtlijnen	5
Situering	6
1 Situering	6
2 NAPAN	6
3 Het Vlaamse actieplan	6
4 Doelstellingen van het NAPAN	7
Advies	9
5 Algemeen	9
6 Bespreking per actie	12
6.1 Opleiding voor professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen	12
6.2 Informatie en bewustmaking over pesticiden en alternatieven	12
6.3 Aankondiging van bespuiting aan potentieel blootgestelden	13
6.4 Beschermen van het aquatisch milieu / beschermen van specifieke gebieden	14
6.5 Hantering/opslag van GBM en hun verpakking/restanten	18
6.6 Geïntegreerde gewasbescherming (IPM – Integrated Pest Management)	19
6.7 Indicatoren	21
6.8 Risicobeperkende maatregelen	22
Bibliografie	23
Lijst met figuren en afkortingen	24

Inleiding

De SALV en de Minaraad ontvingen respectievelijk op 2 en 6 maart 2017 een adviesvraag van Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw over het Vlaams ontwerp-actieplan Duurzaam Pesticidengebruik 2018-2022. Ook de SERV en de SAR WGG ontvingen deze adviesvraag. SALV en Minaraad waren bereid tot het oprichten van een gezamenlijke ad-hoc-werkcommissie teneinde een gezamenlijk advies te realiseren. SERV en SAR WGG besloten een eigen adviestraject te volgen.

SALV en Minaraad kiezen er voor om zich in dit advies te focussen op de Vlaamse en Belgische acties uit het Nationaal Actie Plan d'Action National (NAPAN), zijnde het Belgisch nationaal actieplan voor de reductie van pesticiden. Deze acties, gevat onder het Vlaams ontwerp-actieplan Duurzaam Pesticidengebruik 2018-2022, vallen onder de bevoegdheid van de Vlaamse Regering, tot wie dit advies zich in eerste instantie richt. De SALV en de Minaraad benadrukken dat de keuze geen waardeoordeel vormt over de acties van de federale overheid of de andere gewestelijke overheden. Bij sommige aanbevelingen spreken de Raden zich in algemene termen ook uit over aspecten van federale maatregelen.

De gezamenlijke ad-hoc-werkcommissie kwam samen op 13, 23 en 28 maart. Het advies werd op respectievelijk 31 maart 2017 in plenaire zitting en 5 april 2017 na schriftelijke procedure goedgekeurd door respectievelijk SALV en Minaraad, wat binnen de gevraagde adviestermijn van 30 dagen is.

Krachtlijnen

SALV en Minaraad geven advies over de Vlaamse en Belgische acties en doelstellingen van het NAPAN, “*het Belgisch nationaal actieplan voor de reductie van pesticiden*” voor de periode 2018-2022.

De SALV en de Minaraad zijn het eens met de algemene doelstelling van het federale programma, maar wensen enkele nuances aan te brengen bij de Vlaamse doelstellingen:

- De Raden vragen verder onderzoek naar de alternatieven voor gewasbeschermingsmiddelen.
- De Raden vinden geen overeenstemming over de doelstelling “het gebruik van pesticiden bij het brede publiek verder daalt”. In het advies worden de standpunten van de verschillende organisaties uitvoerig toegelicht.
- De Raden vragen om in de doelstellingen de link te leggen naar de Vlaamse doelstellingen inzake water- en natuurkwaliteit.

Wat het volledige NAPAN betreft:

- zijn de Raden tevreden dat er één publieke consultatie wordt georganiseerd.
- vragen de Raden om de stakeholders te betrekken bij het ontwerp, de terugkoppeling over de ingewonnen adviezen en de verdere uitwerking van NAPAN.
- stellen de Raden vast dat een gedegen onderbouwing van het voorliggende ontwerpplan ontbreekt.
- menen de Raden dat de NAPAN taskforce zijn coördinerende rol nog meer moet waarmaken.
- wijzen de Raden op de mogelijke begripsverwarring tussen pesticiden, gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

In het advies gaan de Raden dieper in op enkele specifieke doelstellingen en acties (paragrafen [9] tot en met [43] in het advies).

De Raden zijn het eens met een streven naar een maximale reductie van drift. Er is geen consensus of er bij verdere impactreductie van drift nog meer moet ingezet worden op ruimtelijke en meteorologische bepalingen.

Situering

1 Situering

2 NAPAN

Het NAPAN (Nationaal Actie Plan d' Action National) is het Belgisch nationaal actieplan voor de reductie van pesticiden. Dit NAPAN bevat het Federale Reductieplan voor Gewasbeschermingsmiddelen, het gewestelijke programma voor pesticidenreductie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik en Waals programma voor de reductie van pesticiden. Het NAPAN streeft ernaar de verplichtingen na te komen van Richtlijn 2009/128/EG tot vaststelling van een kader voor communautaire actie ter verwezenlijking van een duurzaam gebruik van pesticiden. Het programma is opgebouwd rond twaalf thema's die hoofdzakelijk geïnspireerd zijn op deze richtlijn, maar ook op andere federale of regionale verbintenissen.

Het NAPAN is de uitwerking van een afspraak tussen de Belgische overheden om de plannen van de gewesten en van de federale overheid met inbegrip van de gezamenlijke acties (met referentie "Bel") in één document te communiceren en in openbaar onderzoek te brengen. Het samenbrengen van alle (deel-)plannen in één document heeft te maken met de beoordeling van de vorige plannen door de Europese Commissie. De Europese Commissie beschouwde het federale plan als het plan van de lidstaat België en beoordeelde de gewestelijke plannen als ondergeschikt.

Het NAPAN wordt gecoördineerd door de NAPAN Task Force, bestaande uit vertegenwoordigers van elke overheid die bevoegd is voor het NAPAN in België. De belanghebbenden op het vlak van pesticiden zijn vertegenwoordigd in de adviesraad van het NAPAN, die elk trimester samen komt.

Gedurende de raadpleging kan het ontwerpprogramma 2018-2022 van het NAPAN worden ingekeken en gedownload op www.NAPAN18-22.be.

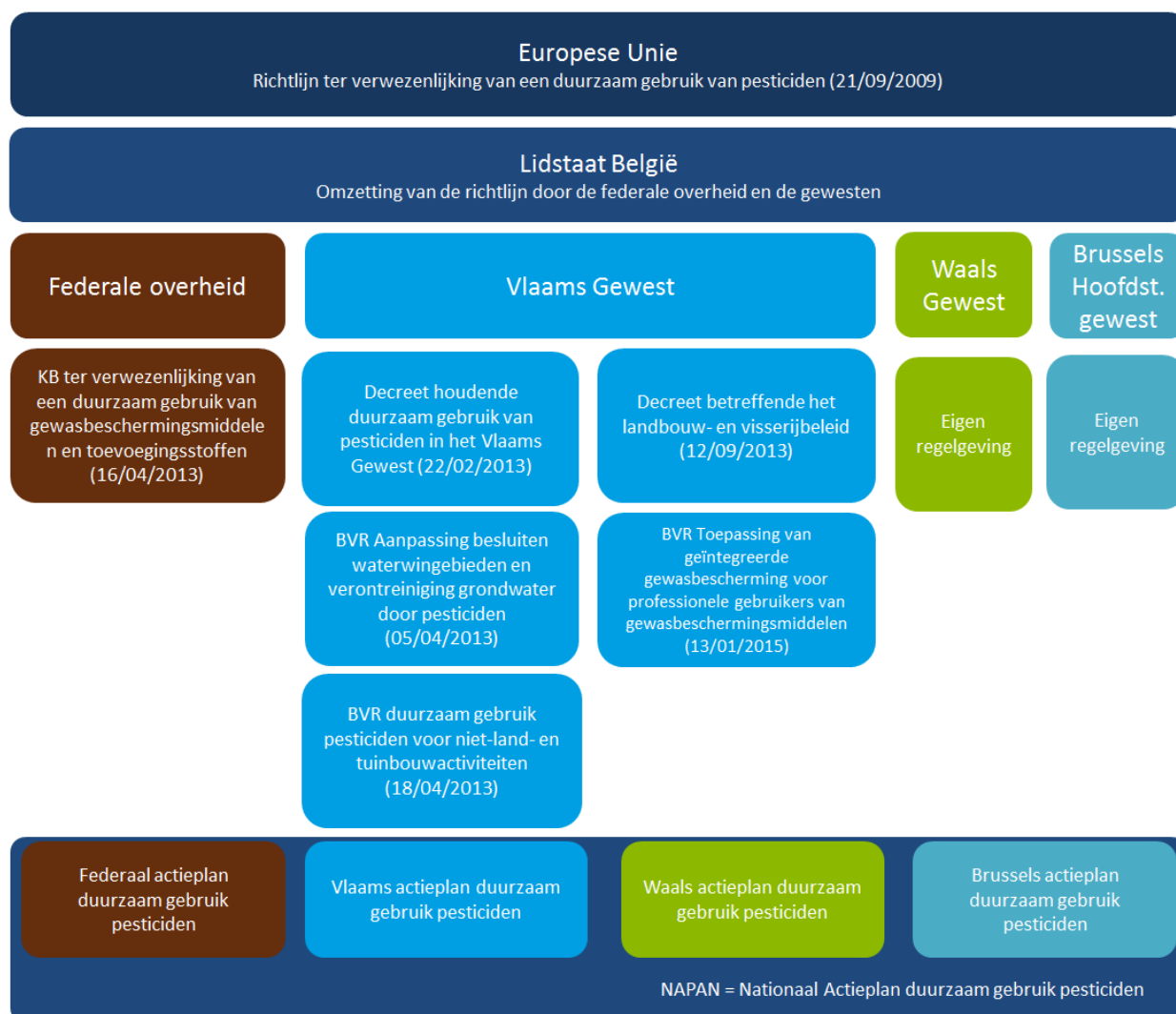
3 Het Vlaamse actieplan

Het actieplan geeft, voor wat Vlaanderen betreft, uitvoering aan artikel 8 §1 van het Decreet Duurzaam Pesticidengebruik¹. De modaliteiten van de publieke consultatie zijn verankerd in artikel 11 §2 van het Besluit Duurzaam Pesticidengebruik². Het decreet bepaalt dat het actieplan om de vijf jaar wordt herzien. Het wordt onderworpen aan een openbaar onderzoek na bekendmaking in het Belgisch Staatsblad. De termijn is dertig dagen. Daarnaast is er een verplichte adviesvraag aan de adviesraden vermeld in artikel 8 §3 van het Decreet. De termijn is vastgelegd in het besluit (artikel 11 §2) en bedraagt 30 dagen.

¹ Decreet duurzaam Pesticidengebruik van 8 februari 2013

² Besluit van de Vlaamse Regering van 15 maart 2013 houdende nadere regels inzake duurzaam gebruik van pesticiden in het Vlaamse Gewest voor niet-land- en tuinbouwactiviteiten en de opmaak van het Vlaams Actieplan Duurzaam Pesticidengebruik.

De aankondiging van het openbaar onderzoek is reeds gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad. De gezamenlijke publicatie in de kranten (De Morgen en De Standaard) gebeurde op 9 februari.

Figuur 1 - Overzicht van de gewasbeschermingsmiddelenregelgeving van toepassing in België

4 Doelstellingen van het NAPAN

De verschillende overheden formuleren doelstellingen in het NAPAN:

De Vlaamse overheid streeft in het Vlaams gewestelijk programma 2018-2022 ernaar dat:

- *“De milieudruk op het waterleven door pesticiden (SEQ+) verder daalt;*
- *De openbare diensten geen pesticiden gebruiken in de open lucht;*
- *Het gebruik van pesticiden bij het brede publiek verder daalt;*
- *De principes van IPM toegepast worden;*
- *Uitgegaan wordt van het principe van voorkomen, het toepassen van alternatieven en pas in laatste instantie het gebruik van pesticiden.”*

De doelstelling van het federaal programma 2018-2022 is:

- *“Het FRPP wil de impact van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op de menselijke gezondheid en het milieu verminderen”.*

Advies

5 Algemeen

[1] SALV en Minaraad zijn tevreden dat voor het hele plan één publieke consultatie georganiseerd wordt.

[2] SALV en Minaraad wensen enkele nuances aan te brengen aan de Vlaamse doelstellingen:

- ▀ *“De openbare diensten geen pesticiden gebruiken in de open lucht.”*
SALV en Minaraad wijzen er op dat de duurzaamheid van alternatieve methoden niet altijd duidelijk is. Zie ook [27] en [36]. Daarnaast bevat het verbod ook enkele (aflopende) derogaties (zie ook [8]).
- ▀ *“Het gebruik van pesticiden bij het brede publiek verder daalt.”*
Zie [8].
- ▀ Voeg bij de doelstellingen ook de link met de Vlaamse doelstellingen inzake water- en natuurkwaliteit -die in veel gevallen deels afhangen van de acties in dit actieplan- toe.

[3] SALV en Minaraad zijn het eens met de algemene doelstelling van het federale programma, namelijk de impact van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op de menselijke gezondheid en het milieu verminderen.

[4] Betrek de stakeholders bij het ontwerp, de terugkoppeling over de ingewonnen adviezen en de verdere uitwerking van het NAPAN. De stakeholders werden nauwelijks betrokken bij het ontwerp van het actieplan. De sectoren investeren zelf in diverse maatregelen met dezelfde doelstellingen en heeft diverse initiatieven lopen die nauw aansluiten bij het Nationaal Actie Plan: onder andere de vorming en voorlichting die vanuit de sectoren wordt opgezet, maar ook heel wat acties bij de industrie. Ook de stakeholders die de impact ondervinden geven aan meer betrokken te willen zijn.

[5] De NAPAN taskforce moet zijn coördinerende rol nog meer waarmaken. De taskforce werd opgericht om maatregelen op vlak van gewasbeschermingsmiddelen te coördineren. De Raden waarden zeer zeker dat deze eerste stap werd gezet en zijn zich bewust van de complexe en onderling verweven bevoegdheidsproblematiek in België over deze materie.

In het NAPAN worden echter diverse maatregelen op regionaal vlak zonder overleg binnen het NAPAN of tussen de regio's opgenomen. Het voorliggende NAPAN 2018-2022 is bovendien zeer gefragmenteerd tot stand gekomen.

[6] Een gedegen onderbouwing van het voorliggende ontwerpplan 2018-2022 ontbreekt.

- ▀ De effecten van het aflopende actieplan (2013-2017) werden onvoldoende in kaart gebracht. Artikel 4 van verordening 128/2009 bepaalt dat de lidstaten “bij het opstellen en herzien van hun nationale actieplannen rekening te houden met de gezondheids-, sociale, economische en milieueffecten van de geplande maatregelen, met bijzondere omstandigheden op nationaal, regionaal en plaatselijk niveau, alsmede met de

standpunten van alle relevante groepen van belanghebbenden”. Een impactstudie ontbreekt.

- De Raden stellen vast dat er geen kosten-baten analyse beschikbaar is bij de huidige ontwerpplannen, noch dat er indicatoren (zie [42]) of doelstellingen beschikbaar worden gesteld. Aanvullend, op basis van de kostenbatenanalyse kan een soort prioritering aan de acties gegeven worden zodat de middelen kostenefficiënt kunnen worden ingezet.

[7] Vermijd begripsverwarring: pesticiden, gewasbeschermingsmiddelen en biociden. Federaal was er tot op heden een pesticidereductiedoelstelling terwijl het in het voorliggende plan enkel nog over gewasbescherming gaat. Zeker nu ook de biocidewetgeving in volle evolutie is moet ook in Vlaanderen extra aandacht gaan naar het vermijden van deze begripsverwarring. De Raden vragen om het NAPAN extra te screenen op dit vlak om begripsverwarring tegen te gaan.

Gewasbeschermingsmiddel, pesticide of biocide?

Wettelijk gezien wordt een onderscheid gemaakt tussen gewasbeschermingsmiddelen, pesticiden en biociden.

Pesticiden worden gebruikt om ongewenste organismen te bestrijden. De term pesticide is een verzamelnaam voor gewasbeschermingsmiddelen en biociden.

Het verschil tussen gewasbeschermingsmiddelen en biociden is het volgende:

- Gewasbeschermingsmiddelen beschermen gewassen tegen schadelijke organismen of bestrijden onkruid. Ze worden vooral in de landbouw gebruikt, maar ook in tuinen. Voorbeelden zijn herbiciden, fungiciden en insecticiden. Een voorbeeld van herbiciden zijn middelen die glyfosaat bevatten. Glyfosaat is in dit geval het ‘actieve bestanddeel’ – of de werkzame stof – in het middel.
- Biociden bestrijden eveneens schadelijke organismen, maar ze zijn niet strikt gerelateerd aan landbouw. Voorbeelden zijn ontsmettingsmiddelen, muizengif, houtbeschermingsmiddelen en afweermiddelen.

Bron: www.fytoweb.be

[8] Er kon binnen de Raden geen consensus bereikt worden over de vermindering van gewasbeschermingsmiddelengebruik bij en door het brede publiek.

Standpunt Bond Beter Leefmilieu, ABVV, ACLVB, ACV, Bioforum Vlaanderen, BV OECO, Gezinsbond, Natuurpunt en Vredeseilanden:

- Deze organisaties zijn het eens met de doelstellingen dat de impact van het gebruik vermindert én dat het gebruik zelf van gewasbeschermingsmiddelen bij het brede publiek verder moet dalen.
- Deze organisaties vragen om het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen voor particulieren tegen 2020 te verbieden, met uitzondering van enkele middelen behorende tot de huidige biopesticiden met verwaarloosbare neveneffecten voor mens en milieu. Duurzame alternatieven zijn beschikbaar en efficiënt.

De Vlaamse overheid dient hierbij een voorlopersrol op te nemen, net zoals ze dat met het Pesticidereductiedecreet (december 2001) gedaan heeft voor het gebruik door openbare besturen. In deze context vragen deze organisatie om op korte termijn reclame voor het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen via kanalen van de Vlaamse overheid (radio, tv, sociale media, ...) te verbieden. Tegelijkertijd vragen deze organisaties dat de Vlaamse overheid via campagnes (boodschappen van algemeen nut) oproept tot het stoppen van gebruik van pesticiden, mensen sensibiliseert om tuinen onderhoudsintensief in te richten en tenslotte het gebruik van duurzame alternatieven aanprijst. Op die manier kan de overheid de overgang naar een totaalverbod in 2020 op een constructieve manier begeleiden.

- Deze organisaties vragen een verbod op het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op alle openbare plaatsen waar particulieren voedsel kweken of consumeren, onder andere in volkstuinen.

Standpunt Fedagrim, ABS, Boerenbond, Fevia Vlaanderen, Groene Kring, KVLV-Agra, Landelijk Vlaanderen, Unizo, VAC, VBT en VOKA:

- Deze organisaties menen dat de impact van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen verder moet dalen. In een aantal gevallen zal het gebruik op zich dalen als gevolg van innovatie en toepassing van duurzame alternatieven, zoals bijvoorbeeld manueel wieden. Deze organisaties wijzen er op dat “alternatieven” niet altijd duurzaam zijn.
- Deze organisaties menen dat een geïntegreerde aanpak van chemische, biologische en duurzame niet-chemische methoden de beste garanties biedt op een goed en duurzaam resultaat en inzet op innovatie.
- Een beleid kan zich niet discriminatoir opstellen ten opzichte van herkomst van producten, maar moet zich baseren op de reële risico's. Het federale productnormenbeleid heeft in die zin een grote stap vooruit gezet met de splitsing van de toelatingen tussen amateur- en professioneel gebruik. De producten die momenteel op de markt zijn voor de amateur hebben op basis van de gevarenclassificatie geen significant hoger risicoprofiel dan huishoudproducten.

Bovendien moet gewaakt worden over het respecteren van de Verordening voor het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen. De toepassing van Kaderrichtlijn Duurzaam Gebruik mag hier geen afbreuk doen, en kan zeker niet gebruikt worden om de facto federale toelatingen op regionaal niveau te verbieden. Overheden moeten waken over rechtszekerheid en proportionaliteit van maatregelen.

Een verbod leidt bovendien tot een ongecontroleerde markt en oneigenlijk gebruik van diverse niet of niet zo grondig geteste producten met alle bijhorende risico's voor mens en milieu.

Publiciteit maken voor producten die wettelijk op de markt zijn, moet mogelijk blijven binnen een strikt kader, dat ook moet gelden voor antireclame.

- Deze organisaties zijn van mening dat het beheer van volkstuinen gebaat is bij een geïntegreerde aanpak van ziekte en plaagbestrijding. De niet-professionele middelen waar amateurhoveniers beschikking toe hebben, zijn grondig getest en de criteria om een toelating te bekomen zijn zeer strikt. Het productnormenbeleid houdt bovendien rekening met anti-resistentiestrategieën. Het regionale derogatiebeleid houdt daar geen rekening mee.

Het is ook voor de landbouw en niet-particuliere terreinbeheerders belangrijk dat bepaalde plaatsen geen kweekvijvers worden van (resistente) onkruidzaden, ziekten, plagen en invasieve soorten.

- Deze organisaties menen dat bij het streven naar een duurzame aanpak, naast 'planet' ook rekening moet gehouden worden met de principes 'people' en 'prosperity'. Zo moet bij een verbod op bepaalde types van gewasbeschermingsmiddelen, aandacht zijn voor het feit dat andere inrichtingen van terreinen vaak vele jaren tijd in beslag kan nemen en belangrijke kosten met zich kan meebrengen. Daarom pleiten de organisaties voor een objectieve kosten/batenanalyse bij terreinbeheerders van openbare plaatsen of van publiek nut.

Het Platform voor Landbouwonderzoek onthoudt zich bij deze paragraaf.

6 Bespreking per actie

6.1 Opleiding voor professionele gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen

Vla 2.1.1 en 2.1.2

Vla. 2.1.1	Organiseren van de basisopleiding voor het verwerven van alle types fytolicensie voor professionele gebruikers, voorlichters en verkopers van professionele gewasbeschermingsmiddelen en voor gewasbeschermingsmiddelen voor niet professioneel gebruik.	Erkennen van vormingscentra en lesgevers met de nodige kennis, voor lesgevers over gewasbescherming moeten deze een fytolicensie P3 hebben, voor specifieke onderwerpen zoals EHBO, is beroepservaring voldoende.	Aantal georganiseerde opleidingen en deelnemers.
Vla. 2.1.2	Organiseren van permanente vorming voor alle types fytolicensie voor professionele gebruikers, voorlichters en verkopers van professionele gewasbeschermingsmiddelen en voor gewasbeschermingsmiddelen voor niet professioneel gebruik.	Erkennen van vormingsactiviteiten van erkende vormingscentra en lesgevers met de nodige kennis, voor lesgevers over gewasbescherming moeten deze een fytolicensie P3 hebben, voor specifieke onderwerpen zoals EHBO, is beroepservaring voldoende.	Aantal vormingsactiviteiten en deelnemers.

[9] Versterk de basisopleiding P3 (voorlichters en verkopers). De basisopleidingen voor P1 (personeelsleden) en P2 (gebruikers land- en tuinbouwers) verlopen vlot en kunnen op de nodige interesse rekenen van het doelpubliek. De vorming voor P3 (voorlichters en verkopers) dient echter versterkt te worden: de Vlaamse land- en tuinbouwers moeten kunnen terugvallen op goed opgeleide voorlichters en verkopers.

[10] Erken ook internationale nascholing. Voor bepaalde groepen van fytolicensie vormen internationale opleidingen en expertmeetings een waardevolle opleiding.

[11] Stem de inhoud van de nascholing af op het doelpubliek. Bij de organisatie van een cursus moet vooraf een duidelijk beeld gegeven worden van de cursusinhoud.

[12] Integreer best practices uit de goede agrarische praktijken, IPM en de biologische landbouw in de opleidingen. Zo kan ook aandacht gegeven worden aan de alternatieven.

6.2 Informatie en bewustmaking over pesticiden en alternatieven

Vla 2.3.1

Vla. 2.3.1 (zie ook Vla 2.6.13) NEW 	Promoten van pesticidenvrij beheer (particulier).	Sensibilisatiecampagne via o.m. website zonderisgezonder; via het maatschappelijke middenveld.	Aantal bezoekers op website www.vmm.be/zonderisgezonder .
---	---	--	--

[13] Verfijn de actie 'promoten van pesticidenvrij beheer (particulier)'. De Raden suggereren:

- ▀ Particulieren sensibiliseren over de wijze van inzamelen (conform VLAREMA art. 5.2.2.1 en 5.2.2.3 §3) en afvoeren van spuitresten, niet meer bruikbare gewasbeschermingsmiddelen en hun verpakkingen.
- ▀ Voorlichting voor particulieren over het verbod op gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op het voetpad.

- Voorlichting voor instanties waar personen uit kwetsbare doelgroepen verblijven (scholen, woonzorgcentra, kinderdagverblijven, ...).

[14] Het voorkomen van gewasbeschermingsmiddelengebruik vormt de eerste stap in een geïntegreerde benadering, ook bij amateurgebruik. Ontwerp, aanleg en teeltmaatregelen kunnen het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen inperken of overbodig maken.

In het advies (1) over het voorgaande NAPAN stelden SALV, Minaraad en SERV: “Daarom vragen de Raden om ook groenontwerpers, ontwerpers van verhardingen, aannemers van verhardingen, internationale ontwerpers, ... op te nemen in de scope van het actieplan. Deze mensen zijn geen ‘gebruikers’ van pesticiden, maar hun invloed op ongewenste kruidgroei achteraf is wel groot”. De Raden herhalen deze aanbeveling.

Voor het amateurgebruik vragen de Raden aandacht voor het van toepassing zijnde federale anti-resistentiebeleid.

SALV en Minaraad menen dat bij particulieren volgende cascade gevolgd moet worden:

1. Voorkomen.
2. Toepassen van duurzame alternatieve methoden.
3. Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen met laag risico³ en biologische gewasbeschermingsmiddelen met verwaarloosbare effecten.

[15] Er is binnen de Raden geen overeenstemming over een verbod van gewasbeschermingsmiddelen voor particulieren. Zie [8].

6.3 Aankondiging van bespuiting aan potentieel blootgestelden

■ Vla 2.5.1

Vla. 2.5.1 NEW	Bescherming van potentieel aan bespuitingen met gewasbeschermingsmiddelen blootgestelde personen.	Uittesten van aangepaste systemen met het oog op de waarschuwing van potentieel blootgestelde personen.	Beslissing inzake de mogelijke waarschuwingssystemen.
--------------------------	---	---	---

Door de ruimtelijke realiteit in Vlaanderen is er bij het uitvoeren van bespuitingen met gewasbeschermingsmiddelen vaak nabijheid van bewoning die geen deel uitmaakt van de betrokken landbouwbedrijven. In de praktijk bleek reeds dat hiermee geconfronteerde bewoners het zouden op prijs stellen om op voorhand te weten wanneer de betrokken bespuitingen zouden plaats vinden, zodat ze desgewenst hun buitenactiviteiten hierop kunnen afstemmen. Er moet uitgetest worden welk waarschuwingssysteem het meest geschikt lijkt om hieraan tegemoet te komen, tevens rekening houdend met de toepasbaarheid door de betrokken land- en tuinbouwers.

[16] De Raden wijzen er op dat de er momenteel al verschillende maatregelen bestaan en genomen worden om blootstelling te voorkomen. De Raden verwijzen hierbij naar driftreducerende maatregelen zoals opgenomen in de praktijkgids gewasbescherming (2), de verdere ontwikkeling van IPM, precisielandbouw en de toelatingsprocedure voor gewasbeschermingsmiddelen.

³ Zoals bepaald in artikel 47 van Verordening (EG) nr. 110/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 21 oktober 2009 betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen en tot intrekking van richtlijnen 79/117/EEG en 91/414/EEG van de Raad.

Volgende praktijken zijn ingeschreven in de checklist IPM akkerbouw, ruwvoedergewassen, groenten in open lucht, glas-groenten en fruitteelt in de praktijkgids:

- Major = 100% conformiteit vereist⁴
 - Gebruik driftreducerende doppen met minimaal 50% driftreductie voor openluchtteelten of gebruik minimaal 50% driftreducerende technieken.
 - Respecteer een spuitvrije bufferzone van 1 meter voor veldspuiten en van 3 meter voor boomgaardspuiten t.o.v. oppervlaktewater.
- Aanbeveling
 - Toepassen van bestrijdingsmiddelen in de beste klimatologische omstandigheden.

Verder vermeldt de praktijkgids gewasbescherming (2) een aantal aanbevelingen om drift te vermijden.

[17] Een aankondiging⁵ is niet effectief om drift te reduceren en lijkt weinig effectief om de impact ervan te verminderen. De code goede landbouwpraktijken beveelt aan om bestrijdingsmiddelen toe te passen in de beste klimatologische omstandigheden, met oog op het vermijden van drift. Door het respecteren van de meest geschikte omstandigheden zal het uitvoeren van de sproeiwerkzaamheden de minste impact hebben op de omgeving en tevens vermijden dat herbespuiting nodig is.

6.4 Beschermen van het aquatisch milieu / beschermen van specifieke gebieden

■ Vla 2.6.1 ,2.6.2 en 2.6.9

Vla. 2.6.1 SGBP 7A_C_003	Het terugdringen van de verontreiniging van grondwater met pesticiden.	Kwetsbare zones grondwater gebiedsdekkend aanduiden. (Meer info)	Kwetsbare zones aangeduid.
Vla. 2.6.2 SGBP 7A_C_004	Het terugdringen van de verontreiniging van grondwater met pesticiden.	Voorstellen voor de uitbreiding van het verbod op het gebruik van persistente pesticiden en afbraakproducten. (Meer info)	Gemeten concentraties van pesticiden of metabolieten in grondwater terugdringen.
Vla. 2.6.9 SGBP 7B_K_004	Studies en onderzoeksopdrachten rond verontreiniging van oppervlaktewater ter ondersteuning van het waterbeheer en -beleid.	Inzake potentieel problematische gevaarlijke stoffen tot een goed inzicht komen m.b.t. hun aanwezigheid in oppervlaktewater, de belangrijkste emissiebronnen en de effecten (van maatregelen) op de verschillende biologische kwaliteitselementen. (Meer info)	Aantal stoffen waarvoor de doelstelling voor 75% gehaald is, minstens 5.

[18] Een verdere inperking van waterverontreiniging is noodzakelijk. Uit onderzoek blijkt dat gewasbeschermingsresiduen frequent in de Vlaamse waterlopen voorkomen⁶. De Raden benadrukken dat een verdere inperking noodzakelijk is.

⁴ “De controle op het naleven van de algemene beginselen wordt uitgevoerd door onafhankelijke controle-organismen, die hiervoor erkend zijn. De punten die een quotering 1 (major, nvdr.) krijgen moeten verplicht nageleefd worden. Deze met quotering 2 (minor, nvdr.) moeten in totaal voor 70% nageleefd worden, en deze met een quotering 3 (aanbeveling, nvdr.) worden aanbevolen.” (2)

⁵ De Raden stellen vast dat het NAPAN spreekt over een ‘waarschuwingssysteem’. De term waarschuwingssysteem heeft echter een andere betekenis in de landbouw (zie [39]).

⁶ <http://www.milieurapport.be/nl/feitencijfers/milieuthemas/verspreiding-van-pesticiden/pesticiden-in-oppervlaktewater/pesticiden-in-oppervlaktewater/>

[19] Het beschermen van grond- en oppervlaktewater kan grote gevolgen hebben voor de teeltvrijheid van de landbouwer. De Raden verwijzen naar het advies duurzaam pesticidengebruik uit 2012. “Momenteel worden door het erkenningsbeleid strikte voorwaarden opgelegd aan gewasbeschermingsmiddelen die op de markt worden gebracht. Deze voorwaarden evolueren in de tijd en houden vaak beperkingen in. Bij elke erkenning worden op federaal niveau gebruiksvoorwaarden opgelegd, die de impact naar oppervlakte- en grondwater deels in rekening brengen. De Raden dringen dan ook aan dat bij het opleggen van extra gebruiksvoorwaarden in bepaalde zones maximaal afgestemd wordt met het erkenningsbeleid om eventueel dubbele maatregelen te vermijden. Zoals in art. 46 van Verordening 1107/2009 betreffende het op de markt brengen van gewasbeschermingsmiddelen menen de Raden dat een “respijtp periode” moet ingevoerd worden wanneer een gebruiksverbod in een bepaalde zone wordt opgelegd. Deze geldt voor de verwijdering, de opslag en het gebruik van bestaande voorraden van de betrokken gewasbeschermingsmiddelen. Voor de pesticiden die in het ontvangende grondwater bestemd voor de drinkwaterproductie voor komen boven de wettelijke norm, gaan de Raden er van uit dat aan de afwijkingsvoorwaarde 2° a) (art. 5. §3 2°a) niet voldaan is en dus niet kan afgeweken worden van het verbod. De Raden vragen dat de bevoegde minister bepaalt voor welke pesticiden en in welke zones deze afwijking niet geldt en dat daarover tijdig gecommuniceerd wordt. De Raden wijzen er wel op dat in dit geval de teelt van bepaalde gewassen onmogelijk kan worden in de beschermingszones. Daarnaast kunnen ook gebruikbeperkingen tot gevolg hebben dat bepaalde gewassen niet meer geteeld kunnen worden in deze zones. In elk erkenningsdossier van pesticiden wordt immers een minimumdosis vastgelegd, die aangeeft tot welke dosis of concentratie de stof voldoende werkzaam is om een bepaalde plaag of ziekte te bestrijden.”

De Raden stellen vast dat het beschermen van grond- en oppervlaktewater grote gevolgen kan hebben voor de teeltvrijheid van de landbouwer. De Raden menen dat er gezocht moet worden naar een evenwicht. Daarbij wijzen de Raden er enerzijds op dat het middelenpakket aan gewasbescherming voor de landbouw per plaag/ziekte in het kader van resistentiebeheer in vele gevallen niet zo groot is. Anderzijds is er de vaststelling dat grond- en oppervlaktewater in Vlaanderen nog steeds residu's van gewasbeschermingsmiddelen bevat.

[20] Monitoring en analyse van de oorzaak van waterverontreiniging is noodzakelijk. Enkel op die manier kunnen gerichte acties ondernomen worden.

[21] Ondersteun de FyteauScan. De gewasbeschermingsmiddelenindustrie zet in op de bewustmaking van waterverontreiniging, in de eerste plaats met betrekking tot puntvervuiling. Onlangs werd in Vlaanderen de FyteauScan gelanceerd om de telers te sensibiliseren en de mogelijke probleempunten in kaart te brengen op het erf.

Vla 2.6.11

Vla. 2.6.11 SGBP 7B_L_003	Uitwerken en toepassen van een handhavingsbeleid gericht op het herstellen en beschermen van oppervlaktewater.	Het voeren van een strenger beleid voor de aanwezigheid van pesticiden in oppervlaktewater en deze verder terug dringen.	Communicatie over bestaande handhavingsmogelijkheden.
------------------------------------	--	--	---

[22] De gehanteerde milieukwaliteitsnormen moeten worden afgestemd tussen overheden en diverse wetgevingen. In hun advies over milieukwaliteitsnormen (4) vroegen Minaraad, SERV en SALV om te streven naar gelijke normen -op het relevante beleidsniveau- op basis van wetenschappelijke consensus. In dat advies, uit 2010, stelden de Raden vast dat

er inspanningen waren om te komen tot een afstemming, maar dat die er uiteindelijk niet gekomen is.

Vandaag stellen de Raden vast dat er een harmonisatie van deze normen tussen de verschillende regio's aan de gang is. Dit is een goede zaak.

De Raden merken echter op dat de regio's niet beschikken over al de watergerelateerde informatie die door toelatingshouders van gewasbeschermingsmiddelen wordt overgemaakt aan het federale niveau in het kader van hun toelatingsdossiers. Daarom vragen de Raden dat de eindpunten mee in rekening worden gebracht bij deze besprekingen.

[23] Bovendien menen de Raden dat afstemming niet alleen noodzakelijk is binnen België. Dit stemt overeen, in het licht van de harmonisatie van de normen, toestandsbeoordelingen en doelstellingen welke door de Minaraad, SERV en SALV reeds gevraagd werd in het advies over de stroomgebiedbeheerplannen (4).

[24] Voor bijkomend onderzoek naar de effecten van verontreiniging door run-off en drainage. Gewasbeschermingsmiddelen kunnen bij buitenteelten in het oppervlaktewater terecht komen als gevolg van drift, atmosferische depositie, run-off (van zowel water als sediment) en drainage. Drift en atmosferische depositie zijn relatief goed onderzocht en geremedieerd. De effecten van run-off (bij overschrijding van infiltratiecapaciteit van de bodem of bij verzadiging van de bodem) en drainage (infiltratie van residuen in drainagebuizen die rechtstreeks naar oppervlaktewaterlichamen leiden) zijn tot nog toe veel minder onderzocht. Afhankelijk van bodemkarakteristieken en reliëf kan hun impact belangrijk zijn op verontreiniging van het oppervlaktewater. De Raden vragen om daarbij ook de impact van de erosie maatregelen die in 2014 werden ingevoerd in kaart te brengen.

Vla 2.6.13 en 2.6.14

Vla. 2.6.13 SGBP 7B_G_001 (cf.ook VI.2.3.1)	Het terugdringen van verontreiniging met pesticiden door minder privégebruik door burgers.	Sensibilisatie rond en promotie van pesticidenvrij beheer bij burgers. (Meer info)	Aantal bezoekers op website www.vmm.be/zonderisgezonder .
Vla. 2.6.14 SGBP 7B_F_001 (cf.ook VI.2.3.2)	Het terugdringen van verontreiniging met pesticiden op terreinen beheerd voor openbare of commerciële activiteiten.	Sensibilisatie rond en promotie van pesticidenvrij beheer bij terreinbeheerders. (Meer info)	Jaarlijkse actualisatie van de bestaande webpagina's. Aantal workshops/voordrachten/ lessen gegeven en het aantal deelnemers. Organisatie van een stakeholdersoverleg: elk jaar.

[25] De Raden vragen om de genomen maatregelen te analyseren. De federale overheid heeft de splitsing van de erkenning doorgevoerd. Er zijn scherpere evaluatievoorwaarden voor producten voor privégebruik en de fabrikanten hebben nieuwe investeringen, o.a. in biologische en low risk producten, gemaakt. De Raden vragen onderzoek naar de impact hiervan.

[26] De Raden ondersteunen acties om de impact van het privégebruik door burgers terug te dringen. Een studie van de UGent (5) heeft aangetoond dat de risico's van producten voor amateurgebruik wat betreft operators/aquatische organismen/bijen in de periode 2005-2012 sterk gedaald zijn: respectievelijk 55-20-60 %.

Tegelijkertijd gaat de Vlaming dikwijls nog nonchalant om met gewasbeschermingsmiddelen. De UGent nam een enquête (6) af waarin gepeild werd naar het verantwoord amateurgebruik van gewasbeschermingsmiddelen bij een 900-tal Vlaamse particulieren. Daaruit bleek dat 15 procent van de gebruikers het etiket niet leest voor de juiste dosering, 45 procent van de ondervraagden het etiket niet duidelijk genoeg vindt en dat 30 procent het spoelwater gewoon

in de gootsteen weggiet. Uit de Eurobarometer (7) blijkt dat 50% van de EU-burgers de instructies van pesticiden en insecticiden altijd leest, 16% doet dat soms. Voor België is dat respectievelijk 59 en 20%.

De Raden vernamen dat de Vlaamse Milieumaatschappij in de nabije toekomst een nieuwe enquête zal laten uitvoeren. De Raden kijken uit naar de resultaten van deze bevraging.

Er is binnen de Raden geen consensus over minder privégebruik door burgers, zie [8].

[27] De Raden vragen naar duurzame alternatieve methoden. Er worden heel wat alternatieve methoden gebruikt door particulieren (mechanische middelen, branden, keuken- en tuinmiddeltjes). Van een aantal is het duurzaam gehalte onbekend. De Raden vragen om dit verder te onderzoeken.

Vla 2.6.14 en Vla 2.7.1

Vla. 2.6.14 SGBP 7B_F_001 (cf. ook VI.2.3.2)	Het terugdringen van verontreiniging met pesticiden op terreinen beheerd voor openbare of commerciële activiteiten.	Sensibilisatie rond en promotie van pesticidenvrij beheer bij terreinbeheerders. (Meer info)	Jaarlijkse actualisatie van de bestaande webpagina's. Aantal workshops/voordrachten/ lessen gegeven en het aantal deelnemers. Organisatie van een stakeholdersoverleg: elk jaar.
Vla. 2.7.1	Geen gebruik van PPP op plaatsen waar kwetsbare groepen komen zoals scholen, crèches en kinderopvang, zorginstellingen. <i>Ten einde het pesticidengebruik te beperken in plaatsen die belangrijk zijn voor kwetsbare groepen, dienen we te streven naar bewustmaking en kennis inzake pesticidenvrij beheer. Dit zal worden gerealiseerd via uitgebreide communicatie die aangepast zal worden aan het doelpubliek, en door het beschikbaar stellen van goede voorbeelden en goede praktijken.</i>	Sensibilisatie en ondersteuning van de doelgroep.	Beschikbaarheid van goede voorbeelden en communicatie voor de doelgroep.

[28] Er is binnen de Raden geen overeenstemming over het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op openbare plaatsen waar particulieren voedsel kweken of consumeren. Zie [8].

Vla 2.7.2 en 2.7.3

Vla. 2.7.2	Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen is verboden in het Vlaams Ecologisch Netwerk (VEN), en er is een vereiste van minimaal gebruik binnen Natura 2000 gebieden.	Controle en sancties. Implementatie van IPM en gebruik van selectieve gewasbeschermingsmiddelen met het oog op de bescherming van niet-doelwit-organismen.	Aantal inbreuken.
Vla. 2.7.3	De negatieve impact van pesticiden op beschermde soorten wordt gereduceerd.	De uitwerking van soortenspecifieke actieplannen, met inbegrip van maatregelen inzake pesticidegebruik in soortenbeschermingsprogramma's (ontwikkeld in overleg, o.a. met de landbouwsector).	Aantal uitgewerkte actieplannen.

[29] De link tussen Natura 2000 en de implementatie IPM is helemaal niet duidelijk gezien er in IPM geen enkele link naar VEN of Natura 2000 gebieden gelegd wordt.

[30] Zet de specifieke instrumenten van het natuurbeleid in. Deze zijn geschikter dan generieke actie 2.7.2 in dit plan. In VEN geldt een relatief verbod op het gebruik van pesticiden (relatief omdat verbod bijvoorbeeld niet geldt op percelen met ontheffing nulbemesting). Wat SBZ betreft zijn er geen wettelijke bepalingen die beperkingen opleggen aan het pesticidengebruik. In de Kaderrichtlijn duurzaam pesticidengebruik staat enkel in het overwegend gedeelte: "Het gebruik van pesticiden kan bijzonder gevaarlijk zijn in zeer kwetsbare gebieden zoals Natura 2000-gebieden die bescherming genieten uit hoofde van Richtlijn 79/409/EEG en Richtlijn 92/43/EEG."

42% van de oppervlakte SBZ is in landbouwgebruik (d.i. 68800 ha van de 164000 ha afgebakend als SBZ waarvan een gedeelte wel in VEN ligt waardoor bovenstaand verbod geldt)⁷. Naarmate de realisatie van de IHD vordert en bijvoorbeeld landbouwgronden aangewend worden voor de realisatie van de Europese natuurdoelstellingen, zal een gewasbeschermingsmiddelenverbod gelden van zodra er een natuurbeheerplan wordt goedgekeurd.

De Raden vragen om het instrumentarium voorzien in het Natuurdecreet (actiegebieden in managementplannen, soortenbeschermingsprogramma's, ...) gebiedsgericht in te zetten daar waar gewasbeschermingsmiddelen habitats en soorten op betekenisvolle wijze kunnen aantasten of het bereiken van de doelen in de weg staan. Ook onderzoek en sensibilisatie kunnen daarbij nuttig zijn.

6.5 Hantering/opslag van GBM en hun verpakking/restanten

Bel 2.8.1

B=I. Standaardisering van de spoel- en | De informatie voor geharmoniseerde systemen | Beschikbaarheid van de informatie.

2.8.1 leegloopsystemen. | beschikbaar maken. |
NEW Een aantal spoel- en leegloopsystemen die werden ontwikkeld door de industrie van GBM vormen een belangrijke vooruitgang wat betreft de reductie van milieu- en humane gezondheidsrisico's door puntbronvervuiling. De harmonisering van de systemen om ze compatibel te maken, werd geïdentificeerd als een grote uitdaging tijdens het vorige NAPAN-programma. De actie streeft ernaar de standaardisering te ondersteunen van de spoel- en leegloopsystemen die werden ontwikkeld door de industrie van GBM door de beschikbare informatie toegankelijk te maken.

[31] SALV en Minaraad vragen bijkomend om een harmonisatie van de koppelstukken met het oog op onderlinge compatibiliteit. Dit zou de ingebruikname van dergelijke systemen versnellen.

Vla 2.8.2

Vla. 2.8.2 Mogelijke lijst met te aanvaarden | Om een uniforme behandeling van alle dossiers door | Voltooiing van de aangegeven analyse + evt.
 zuiveringstechnieken of -toestellen voor | verschillende gemeentes te kunnen bekomen, dient | ontwerp van aanpassing van de VLAREM.
 restvloeiëstoffen. | nagegaan of een lijst kan worden opgesteld met de |
 | zuiveringstechnieken of -toestellen voor de |
 | zuivering/behandeling van restvloeiëstoffen die |
 | aanvaard kunnen worden. |

Met de huidige Vlarem-bepalingen is er een wetgevend kader voorhanden voor de zuivering/behandeling van restvloeiëstoffen. In de huidige voorwaarden is echter ruimte om alle biologische en fysicochemische zuiveringssystemen toe te laten, ongeacht bewezen efficiëntie. Bijgevolg wordt momenteel geval per geval beoordeeld of deze activiteit/installatie al dan niet vergund kan worden. Om tot een uniforme beoordeling te komen en ter ondersteuning van alle vergunningverlenende overheden zal worden nagegaan of er een lijst met aanvaarde zuiveringstechnieken of -toestellen voor de zuivering/behandeling van restvloeiëstoffen kan worden opgesteld.

[32] Een duidelijke lijst met goedgekeurde zuiveringstechnieken is essentieel zodat er geen verschillen ontstaan tussen gemeentes onderling of gemeentes en andere vergunningverlenende instanties. De Raden vinden het raadzaam om op Belgisch niveau een regeling uit te werken en de wederzijdse erkenning van dergelijke systemen uit de buurlanden toe te laten. Europa voorziet deze mogelijkheid via verordening 764/2008⁸. Dit zou zowel de

⁷ Richtinggevende cijfers zoals berekend bij de beslissing over de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen van 23 juli 2010.

⁸ Verordening (EG) nr. 764/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 9 juli 2008 tot vaststelling van procedures voor de toepassing van bepaalde nationale technische voorschriften op goederen die in een andere lidstaat rechtmatig in de handel zijn gebracht, en tot intrekking van Beschikking nr. 3052/95/EG

toegang tot zuiveringstechnieken versnellen als kostenverlagend werken. Dit laatste is een belangrijk aspect omdat vele aanbieders én kopers van dergelijke systemen KMO's en familiale bedrijven zijn. Daarnaast moet er ook voldoende mogelijkheid zijn om de lijst met goedgekeurde technieken vlot te kunnen aanpassen als er een nieuwe techniek ter beschikking komt.

6.6 Geïntegreerde gewasbescherming (IPM – Integrated Pest Management)

Vla 2.9.1

Vla. 2.9.1 SGBP 7B_E_002	Promotie van biologische landbouw.	Hectaresteen voor biologische landbouwers of biologische landbouwers in omschakeling.	Aantal biologische landbouwers.
-----------------------------------	------------------------------------	---	---------------------------------

[33] Neem alle PDPO-acties die leiden tot een vermindering van het risico van gewasbeschermingsmiddelengebruik, zoals mechanische onkruidbestrijding en het toepassen van de verwarringstechniek in de fruitteelt, **op**.

[34] Biologische landbouw en IPM kunnen elkaar inspireren. In de biologische landbouw en IPM wordt veel aandacht besteed aan preventieve maatregelen om ziekten en plagen in toom te houden. Preventieve maatregelen zoals een juiste rassenkeuze leiden tot minder aantasting. Alternatieve maatregelen die zowel in de biologische landbouw als in IPM gebruikt worden, zoals mechanische onkruidbestrijding of het toepassen van de verwarringstechniek in de fruitteelt voorkomen het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen.

[35] De Raden menen dat ook precisielandbouw de impact van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen kan beperken. De Raden stellen echter vast dat de investeringskost voor landbouwers momenteel nog zeer hoog is.

Vla 2.9.2

Vla. 2.9.2	Gebruik van biopesticiden of basisstoffen in de landbouw.	Sensibilisering voor het gebruik van biopesticiden en basisstoffen. Demonstratie van biopesticiden en basisstoffen.	Gebruik van biopesticiden en basisstoffen. Aantal demonstraties.
---------------	---	--	---

[36] De Raden menen dat onderzoek naar de ecologische effecten van basisstoffen⁹ noodzakelijk is. Biopesticiden en basisstoffen hebben –momenteel algemeen beschouwd– minder neveneffecten voor mens en milieu. Daarom zijn dit interessante alternatieven voor gewasbeschermingsmiddelen. De duurzaamheidsaspecten van deze stoffen zijn momenteel onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd. Dat vraagt verder onderzoek.

Vla 2.9.3

Vla. 2.9.3	Implementatie van IPM door professionele gebruikers.	Sensibilisering, Voorlichting en demonstratie van IPM.	Aantal demonstratie bedrijven en demonstraties in het kader van IPM.
---------------	--	--	--

⁹ Basisstoffen zijn azijn, calciumhydroxide, chitosan dydrochloride, diammoniumfosfaat, *Equisetum arvense* L., fructose, lecithinen, natriumwaterstofcarbonaat, saccharose, schors van *Salix* spp., wei en zonnebloemolie (<http://fytoweb.be/nl/wetgeving/gewasbescherming/basisstoffen>).

[37] IPM is al wettelijk verplicht voor professionele gebruikers via het Besluit duurzame gewasbescherming. Dit is ook opgenomen in de Vegaplan Standaard en heeft een 3-jarige controlecyclus. Land- en tuinbouwers die geen Vegaplan-audit laten uitvoeren moeten zich voor IPM apart laten certificeren door een goedgekeurde onafhankelijke controle-instelling. Voor deze verwijst de wetgeving naar de door het FAVV goedgekeurde controle-instellingen.

[38] De Raden zijn het eens met een streven naar een maximale reductie van drift. De Raden vragen daarbij om:

- bijkomend in te zetten op sensibilisering van telers en andere gebruikers van gewasbeschermingsmiddelen, onder andere via de opleiding fytolicensie.
- in de opleiding fytolicensie voldoende aandacht te besteden aan deze problematiek.
- verder onderzoek te voeren naar driftreducerende maatregelen, bijvoorbeeld driftwerende barrières. De Raden wijzen er op dat drift niet enkel effecten kan hebben op omwonenden, maar ook op aangrenzende percelen.
- de meest recente aanpassingen aan de IPM-richtlijnen steeds mee in beschouwing te nemen zoals deze in de praktijkgids gewasbescherming (2) worden geactualiseerd,¹⁰
- de waarden van goed nabuurschap steeds hoog in het vaandel te houden.

Er is geen consensus of er bij verdere impactreductie van drift nog meer moet ingezet worden op ruimtelijke en meteorologische bepalingen.

Standpunt Bond Beter Leefmilieu, ABVV, ACLVB, ACV, Bioforum Vlaanderen, BV OECO, Gezinsbond, Natuurpunt en Vredeseilanden:

Deze organisaties vragen:

- vanuit een algemeen voorzorgsprincipe voor gezondheid en milieu, de aanbeveling uit de IPM-praktijkgids om geen gewasbeschermingsmiddelen te gebruiken bij windsnelheden van meer dan 3 beaufort, om te vormen naar een verplichte bepaling.
- Vanuit een algemeen voorzorgsprincipe voor natuurwaarden en milieu, de algemene aanbeveling uit de IPM-praktijkgids om een onbeteelde zone van 5 meter langs waterlopen te respecteren om afspoeling van middelen te vermijden, om te vormen naar een verplichte bepaling voor wat betreft de ecologisch kwetsbare waterlopen. De organisaties benadrukken dat het hierbij noch gaat om een generieke, noch een gebiedsdekkende actie zoals degene die omschreven staat in actie 2.7.2. Integendeel, het gaat om een ruimtelijk beperkte en gerichte actie langsheen de meest kwetsbare waterlopen, waarbij ook de impact op landbouw beperkt blijft, gezien de daar reeds geldende bepalingen uit het decreet integraal waterbeleid.
- onderzoek naar de effectiviteit en haalbaarheid van een bufferzone waar geen gangbare gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt, naar analogie met soortgelijk onderzoek dat in Wallonië plaats vindt. Deze bufferzones hebben als doel het verminderen van de impact van aangrenzende niet-biologisch bewerkte percelen op biologische percelen en omgekeerd. Bijkomend dient een protocol te worden bepaald voor wanneer economische schade aan landbouwgewassen wordt vastgesteld door het ongewenst optreden van drift.

¹⁰ Zie http://lv.vlaanderen.be/sites/default/files/attachments/praktijkgids_ipm_richtlijnen_checklist_2017.pdf. Tijdens de genese van voorliggende advies verschenen op 23 maart 2017 de vernieuwde IPM richtlijnen checklist 2017

Standpunt Boerenbond, ABS, Fedagrim, Fevia Vlaanderen, Groene Kring, KVLV-Agra, Landelijk Vlaanderen, Unizo, VAC, VBT en VOKA:

- Deze organisaties wijzen er op dat het niet duidelijk is wat bedoeld wordt met ecologisch kwetsbare waterlopen. Deze worden enkel beschreven in de Code van goede praktijk voor het ontwerp, de aanleg en het onderhoud van rioleringsystemen. Uit de Code van goede praktijk blijkt dat de afbakening vooral gebaseerd is op speciale beschermingszone en op basis van de Habitatrichtlijn beschermde soorten. Eerder in het advies ([29]) stellen de Raden dat voor het natuurbeleid eerder specifieke instrumenten ingezet moeten worden omdat deze geschikter zijn dan de vermelde generieke 2.7.2 in het plan. Hetgeen voorgesteld wordt, is eerder een generieke actie, terwijl, zoals aangehaald in ([29]) het Natuurdecreet voorziet in een specifiek instrumentarium zoals actiegebieden in managementplannen, soortenbeschermingsprogramma's... Deze organisaties merken bovendien op dat een generieke teeltvrije zone van 5 meter een zeer zware impact heeft op het landgebruik.
- Deze organisaties scharen zich achter de doelstelling om drift maximaal te reduceren op een manier die technologisch haalbaar en betaalbaar is. Zo moet tegen 2020 elke spuitmachine uitgerust zijn met 50%-driftreducerende doppen. Deze maatregel zal ontegensprekelijk een positief effect hebben op de omgeving. Deze organisaties menen dat ook in de toekomst verder ingezet moet worden op de technologische dimensie om drift maximaal te reduceren en zo de impact op de omgeving verder te verminderen.

Het Platform voor Landbouwonderzoek onthoudt zich.

[39] Neem de waarschuwingssystemen op in NAPAN en ondersteun ze. In Vlaanderen bestaan diverse waarschuwingssystemen voor land- en tuinbouwers, weliswaar tegen betaling, maar deze worden niet opgenomen in NAPAN. Het opvolgen van waarschuwingssystemen draagt nochtans in belangrijke mate bij tot een meer doelgerichte ziekte- en plagenbestrijding. Vanuit de overheid moet overwogen worden de uitbouw van deze waarschuwingssystemen beter te ondersteunen zodat ze ook beter toegankelijk worden voor alle Vlaamse land- en tuinbouwers.

6.7 Indicatoren

Bel 2.10.1 en 2.10.2

Ref.	Doelstelling	Actie	KSF
Bel. 2.10.1 	Beschikbaarheid van indicatoren voor het beleid inzake het beheer inzake van GBM.	Bijdrage aan het NAPAN Dash board voor GBM door de indicatoren ter beschikking te stellen die geselecteerd worden door de NTF.	Jaarlijkse update van het Dash Board van het NAPAN.
	<i>Om de risico's van GBM te kunnen beheren, worden de indicatoren van het dashboard die ontwikkeld werden tijdens het vorige NAPAN-programma regelmatig geüpdatet. Daartoe behoren de identificatie van gebruikstrends van bepaalde werkzame stoffen (b.v. stoffen die aanleiding geven tot bijzondere bezorgdheid), of praktijken die extra aandacht verdienen en goede praktijken die als voorbeeld kunnen worden gesteld zoals vermeld in richtlijn 2009/128.</i>		
Bel. 2.10.2 NEW 	Ontwikkeling van Europese indicatoren.	Follow-up van de selectieprocedure van Europese indicatoren.	Actieve deelname aan Europese initiatieven.
	<i>De Europese initiatieven betreffende geharmoniseerde indicatoren zoals voorzien in artikel 11 van richtlijn 2009/128 moeten actief opgevolgd worden door de Belgische vertegenwoordigers om het NAPAN Dash Board dat werd ontwikkeld in Bel. 2.10.1 te optimaliseren.</i>		

[40] Gebruik de Europese indicatoren. SALV en Minaraad stellen vast dat er Europese indicatoren worden ontwikkeld. De Raden vinden het belangrijk dat België zich baseert op deze indicatoren om het beleid inzake gewasbeschermingsmiddelen te beheren en te evalueren.

[41] Maak het NAPAN dashboard publiek. Het is voor de Raden niet duidelijk waar de data van het NAPAN dashboard bewaard worden en waar deze ter beschikking worden gesteld.

[42] Neem de indicatoren en de streefcijfers op in het NAPAN. De Raden menen dat de indicatoren moeten opgenomen worden bij de doelstellingen van het NAPAN. Door realistische doelen te stellen kan aan de hand van de indicatoren de vooruitgang opgevolgd worden.

De Raden vragen om in het NAPAN ook streefcijfers op te nemen, zoals voorzien is in de Europese richtlijn.

6.8 Risicobeperkende maatregelen

Bel 2.11.1

Ref.	Doelstelling	Actie	KSF
B-I. 2.11.1 NEW	Evaluatie van de relevantie en de haalbaarheid van de risicobeperkende maatregelen toe te passen door de gebruikers van GBM.	<p>a) Overzicht van risicobeperkende maatregelen. De belangrijkste risicobeperkende maatregelen worden bekeken en beoordeeld op basis van hun haalbaarheidsniveau. Er wordt overleg georganiseerd met belanghebbenden.</p> <p>b) Het beleid herbekijken. Waar nodig worden toelatingen voor GBM of risicobeperkende maatregelen herbekeken. Er wordt overleg georganiseerd met de belanghebbenden.</p>	<p>Tegen 2020, een stand van zaken van de belangrijkste risicobeperkende maatregelen.</p> <p>Tegen 2022, een overeenkomst voor het herbekijken van risicobeperkende maatregelen en/of toelatingsbeleid voor GBM.</p>

Het aanleggen van bufferzones voor waterbescherming of het dragen van persoonlijke beschermingsmiddelen zijn voorbeelden van risicobeperkende maatregelen die ten grondslag liggen aan de toelatingsprocedure. Deze maatregelen zijn basisvoorwaarden om een toelating te kunnen krijgen.

a) De belangrijkste risicobeperkende maatregelen (bufferzones, persoonlijke beschermingsmiddelen, enz.) worden overlopen en geëvalueerd op basis van hun relevantie en haalbaarheid.

b) De ingezamelde informatie dient als basis voor het heroverwegen van een aantal risicobeperkende maatregelen. Daarnaast wordt deze informatie ook aangewend voor het heroverwegen van de toelating van verschillende producten en om, indien nodig, een gedragswijziging bij professionele gebruikers in dit verband aan te moedigen. Op basis van deze resultaten worden risicobeperkende maatregelen en/of toelatingen heroverwogen en besproken met de stakeholders.

[43] Binnen de toelatingsprocedure worden reeds diverse Europese richtsnoeren toegepast in het kader hiervan en aangepaste maatregelen zouden proportioneel moeten zijn. Overleg tussen de overheid/overheden en de stakeholders rond de haalbaarheid van (opgelegde) risicobeperkende maatregelen is noodzakelijk. De Raden wijzen hier ook op het belang van de wetenschappelijke evaluatie van ingestelde maatregelen (vb. GIS, driftreducerende doppen;...).

Bibliografie

1. **Minaraad, SALV, SERV.** *Advies. Twee ontwerpbesluiten en een ontwerp Actieplan duurzaam pesticidengebruik.* 2012.
2. **Vlaamse overheid.** *Praktijkids gewasbescherming.* 2016.
3. **Minaraad, SERV, SALV.** *Advies. Ontwerpbesluit aangaande de vaststelling van milieukwaliteitsnormen voor oppervlaktewateren, waterbodems en grondwater.* 2010.
4. **Minaraad, SALV, SERV.** *Advies. De stroomgebiedbeheerplannen 2016-2021.* 2014.
5. *Pressure of non-professional use of pesticides on operators, aquatic organisms and bees in Belgium.* **Fevry, Davina, Houbraken, Michael en Panoghe, Pieter.** 550, 2016, Science of the Total Environment, pp. 514-521.
6. **Spanoghe, Pieter.** *Hoe verantwoord is huis- en tuingebruik van pesticiden?* 2016.
<http://www.bioengineering.ugent.be/crelan-leerstoel/in-het-nieuws/hoe-verantwoord-is-huis-en-tuingebruik-van-pesticiden>.
7. **European Commission.** *Special Eurobarometer 360. Consumer understanding of labels and the safe use of chemicals. Report.* 2011.

Lijst met figuren en afkortingen

Figuren

Figuur 1 - Overzicht van de gewasbeschermingsmiddelenregelgeving van toepassing in België 7

Afkortingen

Bel	Gemeenschappelijke actie
EU	Europese Unie
FRPP	Federaal Reductieprogramma voor Pesticiden
GBM	Gewasbeschermingsmiddelen
IHD	Instandhoudingsdoelstellingen
IPM	Integrated Pest Management – geïntegreerde gewasbescherming
KMO	Kleine- en Middelgrote Onderneming
Minaraad	Milieu- en Natuurraad van Vlaanderen
NAPAN	Nationaal Actie Plan d'Action National
PDPO	Programmeringsdocument voor Plattelandsontwikkeling
SALV	Strategische Adviesraad voor Landbouw en Visserij
SBZ	Speciale Beschermingszone
SAR WGG	Strategische Adviesraad voor het Vlaamse Welzijns-, Gezondheids- en Gezinsbeleid
SEQ+	Indicator 'Druk op het leven door gewasbescherming'
SERV	Sociaal Economische Raad van Vlaanderen
UGent	Universiteit Gent
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk
Vla	Actie van het Vlaams Gewest
VLAREMA	Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van het Vlaams reglement betreffende het duurzaam beheer van materiaalcringen en afvalstoffen